

FİŞEK ENSTİTÜSÜ BİLİM VE EYLEM MERKEZİ VAKFI

FİŞEK ENSTİTÜSÜ
BİLGİ NOTU NO:

01

İŞÇİ SENDİKALARI VE SENDİKALARIN ÜYE SAYILARI BİLGİ NOTU

HAZIRLAYAN: EMİRALİ KARADOĞAN

2023 TEMMUZ İŞÇİ SENDİKA İSTATİSTİKLERİNİN DİLİ

FİŞEK ENSTİTÜSÜ
ANKARA
Ağustos, 2023

Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar
Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı

Bu çalışma, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu gereğince yayınladığı işkollarındaki işçi sayıları ve sendikaların üye sayılarına ilişkin tebliğdeki verilerden hareketle oluşturulmuştur. Bilgi Notu, Vakfımız gönüllüsü Dr. Emirali Karadoğan tarafından hazırlanmıştır.

Karadoğan, Emirali (2023) "2023 Temmuz İşçi Sendika İstatistiklerinin Dili", **Fişek Enstitüsü İşçi Sendikaları ve Sendikaların Üye Sayıları Bilgi Notu**, No:1, Ankara.

2023 TEMMUZ İŞÇİ SENDİKA İSTATİSTİKLERİNİN DİLİ

31 Temmuz 2023 gecesi ÇSGB beklenen sendika üye sayıları istatistiklerini yayımladı. Ortaya çıkan sonucun pek iç açıcı olmadığını ifade etmek gerek. İstatistiklere göre Türkiye’de işçi sendikalarına üye olabilecek 16 milyon 411 bin 359 işçi var. Ve bunların 2 milyon 421 bin 940’ı çalıştığı işkolunda kurulu bulunan bir sendikaya üye. İstatistiki bir ifade ile çalışanların sadece yüzde 14,76’sı sendikaya üye. Tersten okursak da ülkede işçi olarak çalışanların yüzde 85,24’ü sendikalı değil.

İstatistiklere göre 20 işkolunda toplam 227 sendika faaliyetine devam ediyor.

Şimdi istatistiklerin dilini çözmeye çalışalım, bakalım neyi ifade ediyor?

20 farklı işkolunda örgütlü 227 sendika bulunuyor

28 adet sendika ile en fazla sendikanın 10’ nolu Ticaret, Büro, Eğitim ve Güzel Sanatlar işkolunda kurulu olduğu görülüyor. Bu iş kolu aynı zamanda 4 milyon 167 bin 249 kişi ile en fazla çalışanı barındıran işkolu özelliğini de taşıyor. Bu işkolunda bir sendikanın toplu iş sözleşmesi (TİS) imzalama yetkisi alabilmesi için yüzde 1’lik iş kolu barajı gereği en az 41 bin 167 işçiyi üye yapması gerekli. İş kolu barajının sendikal örgütlenmenin önünde oldukça büyük bir engel olduğunun açık bir göstergesi niteliğindedir. Dolayısıyla bu durum aynı zamanda sendikal hak ve özgürlüklerin kullanımını da zımni olarak imkansız kılan bir niteliğe bürünmüştür.

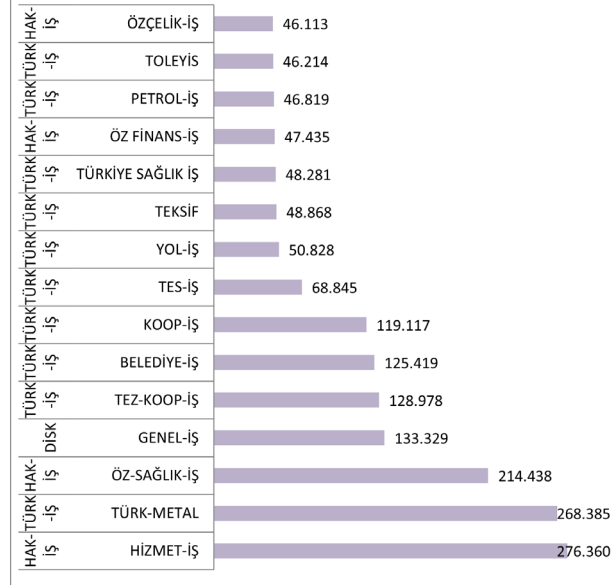
20 No’lu Genel İşler işkolunda 21 sendika, 5 Nolu Dokuma ve hazır giyim, 17 Nolu Sağlık ve sosyal hizmetler, 18 Nolu Konaklama ve

eğlence ile 19 Nolu Savunma ve güvenlik işkollarında ise 18’er sendika faaliyette bulunuyor. 8 Nolu Basın yayın ve gazetecilik işkolu ise 5 sendika ile en az sendikanın kurulu bulunduğu işkolu konumunda.

En çok üyeye sahip sendikalar

Grafik 1’de en çok üyeye sahip sendikaların olduğu görülüyor. 100 bin üyeyi geçen sendikaların birkaç iş kolunda yoğunlaştığını görüyoruz. Öz Sağlık-İş taşeron işçilerinin kadroya geçişinin son aşaması olan, ilgili işkolundaki sendikaya geçişle birlikte (Kasım 2020 itibarıyla) yükselişini sürdürüyor. Ama bu üyeliklerin kamu ağırlıklı olduğunu ve kendiliğinden zorunlu üyelik olduğunu ifade edelim. İşkolunda barajı geçen iki sendika bulunuyor. Ancak siyasi iktidarla yakın ilişkiler içerisinde olan Hak-İş ve bağlı sendikalar bu

Grafik 1. En çok üyeye sahip sendikalar

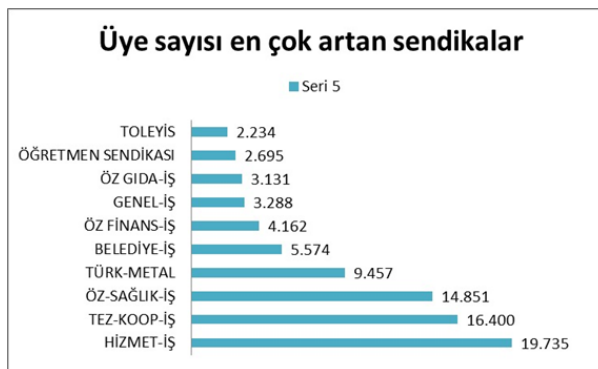

geçişten en çok üye kaydeden sendikalar oldular. Kamu otoritesinin bu yönde tercihi ve bunu işçiler üzerinde kullanması Öz-Sağlık gibi sendikaların bir anda "balon büyüme" gerçekleştirmesine yol açtı. Bu dönemde Öz-Sağlık-İş açısından çarpıcı bir gelişme de yaşandı. Öz Sağlık-İş'in 2021'deki Genel Kuruluna açılan davada mahkeme seçimlerin demokratik olmadığına hükmederek, sendikaya kayyum atanmasına karar verdi. Diğer bir ifade ile yaklaşık 220 bin işçinin sendikal hak ve özgürlükleri kayyuma teslim edilmiş durumda.

Üye sayısını en çok arttıran sendikalar

Ocak-Temmuz döneminde üye sayısını en çok arttıran sendikaların, genel işler, ticaret-büro, metal ve sağlık işkolunda oldukları görülüyor. Genel işler ile sağlık işkolundaki artışta taşerondan kadroya geçişin etkili olmuş olması muhtemeldir. Dolayısıyla kamu sektöründeki işçilerin geçişi ile ilişkili bir artış söz konusudur.

Diğer yandan Tez-Koop-İş'in üye sayısındaki artışta özel sektör örgütlenmesinin kısıtlı payı olmasına karşın, artışın kaynağında asıl Gençlik ve Spor Bakanlığı (GSB) işyerinde ÇSGB'nin kanunları da hiçe sayarak Öz Büro-İş sendikasına vermiş olduğu yetki tespitinin iptali ve mahkemenin Tez-Koop-İş'in yetkili olduğuna dair kararı sonrası sözleşmenin

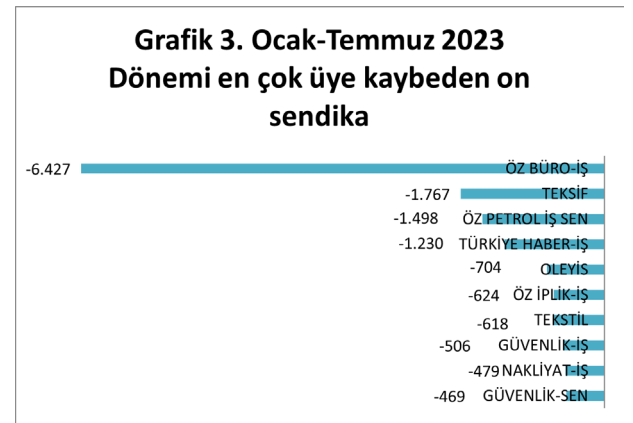

imzalanmış olmasıdır. Hukuksuzluğun hüküm sürdüğü süreçte Öz-Büro'ya giden yaklaşık 10 bin işçi Tez-Koop-İş'e geri dönmüştür.

Burada belki de özellikle altı çizilmesi gereken örgütlenme başarısı Öğretmen Sendikasına aittir. Baraj ve TİS imzalama yetkisi olmamasına aldırmadan, aktif bir sendikal mücadele sürdüren öğretmen sendikası, geçen dönemde olduğu gibi bu dönemde de üye sayısını arttırmayı sürdürmüştür.

Üye sayısı en çok azalan sendikalar

Temmuz istatistiklerine göre en çok üye kaybı yaşayan sendikalar Grafik 3'te görülmektedir. Bu dönemde gerekçesini daha önce ifade etmiş olduğumuz gibi en çok üye kaybeden sendika Hak-İş'e bağlı Öz Büro-İş sendikası olmuştur. Diğer yandan EYT kapsamında olan işçilerin bu dönem içerisinde emekliliğe hak kazandıklarını ve birçoğunun emekli olarak işten ayrıldığını belirtmekte yarar var. Diğer sendikaların üye kaybetmesinde de EYT düzenlemesinin etkili olmuş olması muhtemeldir.

Haber-İş sendikası da bu dönemde daha önce yetkili olduğu Türk Telekom işyerindeki yetkisini kaybetmiştir. Dolayısıyla Türk Telekom işyerlerindeki üyelerinin yeni yetki alan sendikaya geçmiş olması olasıdır.

227 sendikanın sadece 59'u %1'lik işkolu barajını geçti

Daha önce de ifade etmiş olduğumuz gibi, yayımlanan istatistiklere göre 20 işkolunda 227 sendika faaliyette bulunuyor. Ancak Türkiye'deki yüzde 1'lik işkolu barajını sadece 59 sendika geçebilmiş. Bunun anlamı, sadece bu 59 sendikaya üye işçiler ya da örgütlenecek işçiler toplu iş sözleşmesi yapabilme yetkisine sahip olabilecek. Türk-İş'e bağlı 32, Hak-İş'e bağlı 16, DİSK'e bağlı 6, Ülkem-İş'e bağlı 1 ve Bağımsız 5 sendika barajı geçmiş görünüyor.

Barajı geçen sendikalara üye işçi sayısı 2 milyon 319 bin 483'tür. Yani, sendikalı olmalarına rağmen, 102 bin 457 işçi, sendikaları işkolu barajını geçemediği için toplu iş sözleşmesi yapma hakkına sahip değildir. Diğer bir ifade ile sendikalı işçilerin yüzde 4,23'ü üye oldukları sendikalarının barajı geçememiş olması nedeniyle işyerlerindeki çalışma koşulları ile birlikte hak ve menfaatlerini geliştirebilecek sendikal araçlardan mahrum kalmışlardır.

İşkolundaki en fazla yetkili sendikalı oranının Genel İşler işkolunda olduğu görülüyor. Bu işkolunda çalışan işçilerin yüzde 57,68'i yetkili sendikada örgütlü. Sadece üç sendikanın

(Hizmet-İş, Genel-İş ve Belediye-İş) barajı geçtiği işkolunda bu yüksek örgütlenme düzeyinde özellikle belediye ve diğer kamu işyerlerinde çalışan işçilerin yoğunlukta olmasının etkili olduğunu belirtmek gerekir. Genel İşlerin ardından en fazla temsil düzeyinin yüzde 38,4 ile Sağlık ve Sosyal hizmetler işkolunda olduğu görülüyor. Bu işkolunda sadece iki sendikanın barajı geçtiğini ve üyelerinin neredeyse tamamına yakınının kamu işyerlerinde çalıştığı bilinmektedir.

Genel anlamda işkollarında çok fazla sendikanın barajı geçtiğini söylemek mümkün değil. Bu durum da sendikal hak ve özgürlüklerin kullanımı ve erişimindeki özgürlüklerin ihlali niteliğindedir. Şöyle ki, İnşaat işkolunda 1 milyon 659 bin 575 işçi çalışıyor olmasına karşın barajı yüzde 3,07 ile sadece Yol-İş sendikası, Otel eğlence işkolunda da 1 milyon 275 bin 826 işçi çalışıyor olmasına karşın yüzde 3,63 ile sadece Toleyis Sendikası geçebilmiştir. Diğer iş kollarında tek sendika olmamasına karşın durumun çok da farklı olduğunu söyleyebilmek mümkün değildir. En fazla barajı geçen sendikalar ise 5'er sendika ile İletişim ve Taşımacılık işkolunda yer almaktadır.

Tablo 1. 2023 Temmuz Sendika üye istatistiklerine göre barajı geçen sendikalar

Konfederasyon	İşkolu ve Sendikalar	2023 Temmuz (%)	Konfederasyon	İşkolu ve Sendikalar	2023 Temmuz (%)
01 Avcılık ve Balıkçılık			11 - ÇİMENTO, TOPRAK VE CAM		
TÜRK-İŞ	T.ORMAN İŞ	1,18	TÜRK-İŞ	T.ÇİMSE-İŞ	13,91
TÜRK-İŞ	TARIM-İŞ	6,5	TÜRK-İŞ	KRİSTAL-İŞ	4,31
HAK-İŞ	ÖZ ORMAN-İŞ	13,57	HAK-İŞ	ÖZ TOPRAK-İŞ	1,83
02 GIDA SANAYİİ			12- METAL		
TÜRK-İŞ	ŞEKER-İŞ	1,78	TÜRK-İŞ	TÜRK-METAL	13,91
HAK-İŞ	ÖZ GIDA-İŞ	5,7	HAK-İŞ	ÖZÇELİK-İŞ	2,39
TÜRK-İŞ	TEK-GIDA-İŞ	5,69	DİSK	BİRLEŞİK METAL-İŞ	1,91
03 MADENCİLİK VE TAŞ OCAKLARI			13 - İNŞAAT		
TÜRK-İŞ	TÜRK MADEN-İŞ	13,63	TÜRK-İŞ	YOL-İŞ	3,07
TÜRK-İŞ	GENEL MADEN-İŞ	3,71	14 - ENERJİ		
HAK-İŞ	ÖZ MADEN-İŞ	1,5	TÜRK-İŞ	TES-İŞ	26,17
04 PETROL KİMYA, LASTİK, PLASTİK VE İLAÇ			DİSK	DİSK ENERJİ SEN	1,8
TÜRK-İŞ	PETROL-İŞ	7,78	HAK-İŞ	ENERJİ İŞ	3,02
DİSK	LASTİK-İŞ	3,03	15- TAŞIMACILIK		
05- DOKUMA, HAZIR GİYİM VE DERİ			TÜRK-İŞ	DEMİRYOL-İŞ	3,3
HAK-İŞ	ÖZ İPLİK-İŞ	3,13	TÜRK-İŞ	HAVA-İŞ	2,78
TÜRK-İŞ	TEKSİF	3,82	TÜRK-İŞ	TÜMTİS	1,52
DİSK	TEKSTİL	1,03	DİSK	NAKLİYAT-İŞ	1,2
06 AĞAÇ VE KAĞIT			HAK-İŞ	ÖZ TAŞIMA İŞ SEN	1,48
TÜRK-İŞ	AĞAÇ-İŞ	1,96	16 - GEMİ YAPIMI VE DENİZ TAŞIMACILIĞI, ARDIYE VE ANTREPOCULUK		
TÜRK-İŞ	SELÜLOZ-İŞ	1,72	HAK-İŞ	LİMAN-İŞ	2,44
HAK-İŞ	ÖZ AĞAÇ-İŞ	4,36	TÜRK-İŞ	TÜRKİYE DOK-GEMİ-İŞ	2,28
07-İLETİŞİM			TÜRK-İŞ	TÜRK-DENİZ-İŞ	2,96
TÜRK-İŞ	TÜRKİYE HABER-İŞ	6,07	17 - SAĞLIK VE SOSYAL HİZMETLER		
HAK-İŞ	ÖZ İLETİŞİM İŞ	3,62	TÜRK-İŞ	TÜRKİYE SAĞLIK İŞ	7,07
ÜL-KEM-İŞ	ÖZ HABER İŞ	1,19	HAK-İŞ	ÖZ-SAĞLIK-İŞ	31,37
	PTT-SEN	1,41	18 - KONAKLAMA VE EĞLENCE		
	POSTA-İŞ	2,22	TÜRK-İŞ	TOLEYİS	3,63
08 - BASIN YAYIN VE GAZETECİLİK			19 - SAVUNMA VE GÜVENLİK		
TÜRK-İŞ	BASIN-İŞ	3,18	TÜRK-İŞ	TÜRK-HARB-İŞ	11,17
TÜRK-İŞ	TGS	2	TÜRK-İŞ	GÜVENLİK-İŞ	9,29
HAK-İŞ	MEDYA-İŞ	6,03	HAK-İŞ	ÖZ GÜVEN-SEN	10
09- BANKA, FİNANS VE SİGORTA				GÜVENLİK-KORUMA İŞ	1,38
TÜRK-İŞ	BASS	5,17	20 - GENEL İŞLER		
	BANKSİS	1,19	TÜRK-İŞ	BELEDİYE-İŞ	13,52
TÜRK-İŞ	BASİSEN	12,63	HAK-İŞ	HİZMET-İŞ	29,79
HAK-İŞ	ÖZ FİNANS-İŞ	14,82	DİSK	GENEL-İŞ	14,37
10- TİCARET, BÜRO, EĞTİM VE GÜZEL SANATLAR					
TÜRK-İŞ	KOOP-İŞ	2,86			
TÜRK-İŞ	TEZ-KOOP-İŞ	3,1			

Sonuç ve değerlendirme

Temmuz 2023 Sendika üye istatistikleri, Türkiye’de sendikaların temsiliyetinin çok sınırlı olduğunu gözler önüne serdi. 16 milyonun üzerinde çalışanın yüzde 85’i sendika üyesi değil, üye olanların da azımsanmayacak bir kısmı toplu sözleşme yapma hakkına sahip değil. Her ne kadar işverenlerin sendika karşıtı tutumları sendikaların örgütlenmesinde ve TİS imzalanmasında büyük bir engel olarak görünse de, yüzde 1’lik işkolu barajının da sendikal örgütlenmeyi engellediğini istatistikler açık bir şekilde ortaya koymaktadır. 227 sendikanın sadece 59’u yani yüzde 26’sı işkolu barajını geçerken, 168 sendika ise işkolu barajının altında kalmıştır. Dolayısıyla böylesi kısıtlayıcı bir durumun varlığı, işçileri, istemeseler de belirli sendikalara üye olmaya zorluyor. Bu da işçilerin istedikleri sendikaya üye olma özgürlüğünü kısıtlayan/engelleyen bir niteliğe bürünmüştür.

Türkiye’de üye sayısı bakımından en büyük sendikaların birkaç işkolunda yoğunlaştığı görülmekle birlikte, bu sendikaların üye yapısının kamu çalışanı yoğunluklu olduğu anlaşılıyor. Bu da özel sektör işyerlerinin daha örgütsüz olduğu gerçeğini bize anlatıyor. Son birkaç yıl içerisinde taşerondan kadroya geçişle birlikte bazı işkolundaki sendikaların üye sayılarının sendikal örgütlenme pratiğinin doğasına aykırı bir şekilde hızlıca artması sendikal örgütlenmede bir atılım olduğu yanılsamasına yol açmaktadır.

Diğer yandan sendikal rekabetin özellikle örgütlü kamu işyerlerinde yoğunlaşması da on binlerce işçinin mağdur olmasına yol açmaktadır. Uzun süren mahkeme süreçleri sonuçlandığında da işçiler yetkiyi alan sendikaya geçmekte ve böyle bir “işçi/sendika göçü” yaşanmaktadır. Bu istatistiklerde de özellikle Tez-Koop-İş’in üye sayısının çok artması ve Öz Büro-İş’in baraj altında kalması da sendika göçünün etkisidir.

Açıkçası sendikal hareket barajlar ve sermayenin baskısı altında çok da parlak olmayan bir dönemden geçmekte. Her ne kadar sendikal örgütlenmede bir ivme yakalanmış gibi gözükse de, bunun, kamudaki örgütlenme etkisinden kaynaklı olduğu anlaşılıyor. Özel sektörde çalışan işçiler, ne yazık ki, sendikalara ulaşmada ve hakların kullanılmasında kamu çalışanları kadar şanslı değil.

Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar
Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı

**FİŞEK ENSTİTÜSÜ ÇALIŞAN ÇOCUKLAR BİLİM VE
EYLEM MERKEZİ VAKFI**

Telefon: 0 312 429 78 11

Adres: Selanik Cad. 52/4 Kızılay - Ankara

web: www.fisek.org.tr

e-posta: bilgi@fisek.org.tr